

Socialinio rengimo įtaka sporto pedagogų socialiniams įgūdžiams

Romualdas Malinauskas

Docentas socialinių mokslų (psichologijos) daktaras

Lietuvos kūno kultūros akademijos

Pedagogikos ir psichologijos katedra

Baltų pr. 3–31, LT- 3040 Kaunas

Tel. (8 37) 231560

El. paštas: r.malinauskas@lkka.lt

Ugdomojo eksperimento duomenimis, nustatyti ženkliai eksperimentinės grupės socialinių įgūdžių lygio pokyčiai, palyginti su kontrolinės grupės. Po socialinio rengimo eksperimentinės grupės tiriamųjų emocinio ekspresyvumo, emocinio jautrumo, socialinio ekspresyvumo ir socialinio jautrumo lygis buvo statistiškai patikimai aukštesnis.

Pagrindiniai žodžiai: socialiniai įgūdžiai, sporto pedagogai, socialinis rengimas.

Įvadas

Visuomenėje vykstantys reiškiniai rodo, kad pedagogų socialinių įgūdžių raiškos tyrimas tikslingas, nes ugdymo realybėje dažnai susiduriama su per žema bendravimo kultūra ir konfliktais. Profesinei pedagogo veiklai ypač reikia socialinės kompetencijos ir socialinių įgūdžių. Socialinių įgūdžių lavinimo, socialinės kompetencijos tyrimai aktualūs ir todėl, kad socialiniai įgūdžiai susiję su didesniu asmenybės pasitikėjimu savimi ir aukštesniu savęs vertinimu (R. Riggio, B. Throckmorton, S. DePaola, 1990), o šie rodikliai daro didžiulį poveikį žmogaus asmeniniam gyvenimui ir profesinei karjerai.

Socialinė kompetencija ir socialiniai įgūdžiai nėra tapatūs. Socialiniai įgūdžiai – tai įprastas, tiesiog automatizuotas gebėjimas adaptyviai ir

adekvačiai elgtis, o tai lemia efektyvų bendravimą ir bendradarbiavimą, sprendimų priėmimą, problemų sprendimą (D. Gailienė, L. Bulotaitė, N. Sturlienė, 1996, p. 47). Tokie įgūdžiai – socialinės kompetencijos komponentas, padedantis gebėjimui kurti efektyvius tarpasmeninius santykius, kai efektyvumas pripažįstamas ne tik paties, bet ir kitų individų (R. Lekavičienė, 2000, p. 10).

Pastaruoju metu užsienyje daug dėmesio skiriama socialinių įgūdžių lavinimo programoms (H. Jackson, J. Bruder, 1984; E. DiTommaso, C. Brannen-McNulty, L. Ross, M. Burgess, 2002). Lietuvoje šiai problemai spręsti darbų dar mažoka (pvz., R. Malinauskas, 2002a, 2002b). Pedagoginės praktikos vaidmenį komunikacinių, interakcinių ir socialinių įgūdžių plėtotei atskleidė D. Aukštkalnytė (2001). Todėl tikslinga at-

likti tyrimus, kuriuose būtų analizuojama socialinio rengimo pratybų įtaką socialinių įgūdžių, įgyjamų aukštojoje mokykloje, raiškai, o tai ir lemia mūsų darbo aktualumą.

Socialiniai įgūdžiai iš dalies daro asmenį socialiai kompetentingą ir galintį daryti norimą poveikį kitiems žmonėms. Socialiniai įgūdžiai garantuoja socialinių situacijų „vairavimo kokybę“ ir todėl daro didžiulį poveikį žmogaus asmeniniam gyvenimui, profesinei karjerai. Įgūdžiai siūsti ir priimti informaciją yra apibūdinami kaip pagrindiniai ekspresyvumo ir jautrumo socialiniai gebėjimai. Gebėjimas emociškai bendrauti (perteikti ir priimti emocijas) įprasmina svarbius nežodinio bendravimo komponentus. Žodiniai įkodavimo ir dekodavimo įgūdžiai yra skirtingi, tačiau susiję socialiniai gebėjimai. Taigi keturi esminiai socialiniai įgūdžiai gali būti įvardijami kaip *emocinis ekspresyvumas*, *emocinis jautrumas*, *socialinis ekspresyvumas* ir *socialinis jautrumas*. Emocinis ekspresyvumas apima bendravimo poreikį, taip pat požiūrį į bendravimą. Emocinis jautrumas yra gebėjimas atpažinti kitų emocijas. Kita vertus, socialinį ekspresyvumą sudaro žodinis išraiškingumas, iškalbos gebėjimas ir gebėjimas inicijuoti pokalbius. Gebėjimas gauti ir suprasti žodinius signalus bei laikytis socialinių taisyklių ir normų yra socialinio jautrumo pagrindinis komponentas.

Dar du esminiai socialiniai įgūdžiai yra susiję su bendravimo kontrole. *Emocinės kontrolės įgūdis* – tai gebėjimas reguliuoti emocinį bendravimą ir nežodinę išraišką. *Socialinė kontrolė* susideda iš žodinio elgesio reguliavimo, gebėjimo palaikyti pokalbį ir gebėjimo prisistatyti.

Kiekvieno socialinio įgūdžio ir socialinio asmenybės efektyvumo (t. y. pozityvių arba pageidautinų socialinių rezultatų) ryšys ne visada gali būti tiesioginis. Kiekvieno socialinio įgūdžio perteklius, palyginti su kitais socialiniais įgūdžiais, gali tapti trukdžiu. Pavyzdžiui, individai, kurių

žodinė išraiška yra puiki, tačiau neišlavinta savikontrolė, iš pradžių gali sulaukti didesnio dėmesio ir palankių atsiliepimų, tačiau netrukus toks elgesys gali pasirodyti pernelyg įkyrus. Asmenys, kurių socialinės kontrolės gebėjimai puikiai išlavinti, bet jie stokoja kitų socialinių įgūdžių, gali tapti „socialiniais chameleonais“, gebančiais prisitaikyti prie bet kurios socialinės situacijos, bet nepajėgiančiais išreikšti savo jausmų ir neįstengiančiais užmegzti emocinių ryšių su kitais žmonėmis.

Apibendrinant galima teigti, kad išvardyti esminiai socialiniai įgūdžiai gali būti suskirstyti į dvi grupes: emocinę – nežodinę ir socialinę – žodinę. Kiekvienai šiai sričiai priklauso informacijos siuntimas, priėmimas ir bendravimo kontrolė. Todėl šiame darbe yra nagrinėjami būtent šie šeši esminiai socialiniai įgūdžiai.

Mokslinė darbo problema – ar socialinis rengimas kelia būsimųjų sporto pedagogų socialinių įgūdžių lygį. Kaip socialinis rengimas mūsų darbe interpretuojamos socialinės psichologijos ir pedagogo etikos pratybos.

Tyrimo objektas – sporto pedagogų socialiniai įgūdžiai.

Darbo tikslas – atskleisti socialinio rengimo įtaką sporto pedagogų socialiniams įgūdžiams.

Tyrimo uždaviniai: 1) nustatyti tiriamųjų pasiskirstymą pagal socialinių įgūdžių lygį; 2) nustatyti socialinio rengimo programos poveikio efektyvumą sporto pedagogų socialinių įgūdžių lygiui.

Hipotezė. Keliama prielaida, kad socialinio rengimo programa

turi teigiamą įtaką būsimųjų sporto pedagogų socialinių įgūdžių lygiui.

Tyrimo metodai ir organizavimas. Taikyti tokie tyrimo metodai: apklausa (esminių socialinių įgūdžių aprašas (R. Malinauskas, 2002c)); ugdomasis eksperimentas;

matematinė statistika (χ^2 kriterijus, Stjudento *t* kriterijus).

Aprašas buvo adaptuotas, atlikus tyrimą Lietuvos kūno kultūros akademijoje (R. Malinauskas, 2002c). Aprašą sudaro 24 teiginiai, kurie yra vertinami penkių balų skale (1 lentelė). Jei įgūdžio rodiklio reikšmė yra daugiau nei 4 balai, įgūdžio lygis yra aukštas, jei nuo 2 iki 4 balų – vidutinis, o reikšmė nuo 0 iki 2 balų reiškia žemą lygį. Pateikiame trumpą aprašo skalių apibūdinimą.

Emocinis ekspresyvumas. Šis socialinis įgūdis priklauso nežodinės informacijos siuntimo sričiai. Ši dimensija rodo individo gebėjimą spontaniškai ir tiksliai išreikšti išgyventas emocijas būsenas. Asmenys, kurių šios dimensijos lygis aukštas, yra labai

gyvi, energingi. Tokie individai gali emociškai daryti įtaką kitiems dėl savo gebėjimo perduoti išgyventas emocijas būsenas. Vis dėlto jiems trūksta emocijų kontrolės įgūdžių (R. Riggio, H. Friedman, 1983).

Emocinis jautrumas. Emocinis jautrumas yra susijęs su socialiniu įgūdžiu priimti ir dekoduoti kitų siunčiamą nežodinę informaciją. Glaudžiai susijęs su nežodiniu jautrumu, apibrėžtu R. Rozenthalio (1979, p. 131). Emociškai jautrūs individai yra pastabūs ir domisi kitų siunčiamais emocijiniais ženklais. Kadangi jie sugeba dekoduoti emocijų informaciją greitai ir efektyviai, lengvai perima emocijas kitų žmonių būsenas.

1 lentelė. Socialinių įgūdžių aprašo teiginiai

Socialinis įgūdis	Teiginiai
EMOCINIS EKSPRESYVUMAS	Kai mano nuotaika bloga, aš ją sugadinu ir draugams
	Man ne kartą sakė, kad mano akys išraiškingos
	Pokalbiuose su draugais aš esu svarbiausias žmogus
	Aš atvirai reiškiu savo jausmus
EMOCINIS JAUTRUMAS	Aš greitai susigėstu
	Žmonės man dažnai sako, kad aš esu jautrus ir supratingas
	Kiti žmonės beveik niekada neįstengia nuo manęs nuslėpti savo tikrųjų jausmų
	Aš visuomet stengiuosi užjausti nusiminusį draugą
EMOCINĖ KONTROLĖ	Aš galiu nuslėpti savo tikruosius jausmus
	Aš sugebu apsimesti ramiu, net jei esu labai sutrikęs
	Kai man labai nepatinka kokia nors veikla, aš galiu prisiversti elgtis taip, lyg tai man būtų malonu
	Jeigu išskyla sunkumų, aš sugalvoju, kaip su jais susitvarkyti
SOCIALINIS EKSPRESYVUMAS	Būdamas didelėje žmonių grupėje aš nesidroviju kalbėti
	Aš dažniausiai labai daug kalbu
	Pakeliui į namus arba iš namų aš pirmas prakalbinu draugą
	Man lengva apginti savo nuomonę
SOCIALINIS JAUTRUMAS	Aš per daug jaudinuosi dėl to, ką man sako kiti žmonės
	Aš dažnai išgyvenu, kad žmonės ne taip supranta tai, ką aš jiems sakau
	Aš žinau elgesio taisykles, kurių privalau laikytis
	Tėvai man visada pabrėždavo kultūringo elgesio svarbą
SOCIALINĖ KONTROLĖ	Man labai lengva prisitaikyti prie visokiausių reikalavimų
	Kai aš esu grupėje draugu, pritampu prie jų
	Aš puikiai sutariu su įvairiais žmonėmis
	Aš esu sumanus ir pasitikintis savimi

Emocinė kontrolė. Gebėjimas kontroliuoti ir reguliuoti emocijas būsenas ir nežodine išraiška yra apibrėžiamas kaip emocinė kontrolė. Emociškai kontroliuojantis save asmuo yra geras aktorius emocijų požiūriu – jis geba panaudoti emocijų ženklus, norėdamas užmaskuoti patiriamą emociją būseną, siekdamas sumažinti spontaniškų, stiprių jausmų apraiškas, kontroliuoti jas, užgniaužti viduje.

Socialinis ekspresyvumas. Socialinį ekspresyvumą galima apibrėžti kaip individo gebėjimą išreikšti save žodine forma ir įtraukti kitus individus į socialinę sąveiką. Socialiai ekspresyvūs asmenys linkę lyderiauti, jie geba inicijuoti pokalbius, kalbėti spontaniškai, kartais nekontroliuodami kalbos turinio.

Socialinis jautrumas. Šis įgūdis reiškia gebėjimą dekoduoti ir suprasti žodinę informaciją, taip pat supratimą normų, kurios reguliuoja tinkamą socialinį elgesį. Socialiai jautrūs individai yra dėmesingi kitiems, jie yra geri stebėtojai ir klausytojai. Tačiau tokie individai puikiai žino elgesio normas ir taisykles, kurių privalu laikytis, kartais jie ima per daug griežtai vertinti savo ir kitų elgesį. Ekstremaliais atvejais socialiai jautrus asmuo dėl šios priežasties jaučia didelę įtampą, kuri varžo jo dalyvavimą socialiniame gyvenime.

Socialinė kontrolė. Socialinės kontrolės sąvoka reiškia asmens gebėjimą prisistatyti. Individai, kurių socialinės kontrolės lygis yra aukštas, yra taktiški, sumanūs ir pasitikintys savimi. Jie puikūs aktoriai – geba atlikti įvairiausių socialinius vaidmenis, drąsiai gina savo nuomonę. Jie geba elgtis taip, kaip jiems atrodo tinkamiausia konkrečioje socialinėje situacijoje.

Ugdomas eksperimentas. Eksperimento programa (2 lentelė) buvo skirta skatinti pri-

klausomo kintamojo – socialinių įgūdžių lygio – pokyčius. Nepriklausomu kintamuoju atliekant eksperimentą pasirinkta socialinio rengimo programa (socialinės psichologijos ir pedagogo etikos pratybos).

Tyrimo organizavimas. Ugdomas eksperimentas buvo vykdomas su LKKA studentais, nes LKKA parengia 80 procentų Lietuvos sporto pedagogų. Eksperimentas pradėtas 1998 m., baigtas – 2002 m. Eksperimentinei (tiriamajai) grupei priskirti 136 Sporto edukologijos fakulteto studentai, o kontrolinei – to paties fakulteto Neakivaizdinių studijų centro 94 studentai, nes kontrolinėje grupėje vyko tik paskaitos, o socialinio rengimo pratybos nebuvo organizuojamos.

Prieš eksperimentą ir po jo buvo atlikta abiejų grupių apklausa, pasinaudojus esminių socialinių įgūdžių aprašu.

Tyrimo rezultatai. Kelta prielaida, kad socialinis rengimas (socialinės psichologijos, pedagogo etikos pratybos) gali skatinti ir formuoti būsimųjų sporto pedagogų socialinius įgūdžius. Tikrinant šią prielaidą, analizuota, kaip eksperimentinės ir kontrolinės grupės tiriamieji vertino savo socialinių įgūdžių lygį prieš socialinio rengimo programą ir po jos.

Siekiant nustatyti tiriamųjų pasiskirstymą, socialiniai įgūdžiai analizuoti kaip žemo, vidutinio ar aukšto lygio (3 lentelė).

Pasinaudojus χ^2 kriterijumi buvo siekiama atskleisti, ar statistiškai patikimai skiriasi eksperimentinės ir kontrolinės grupės tiriamųjų pasiskirstymas prieš socialinio rengimo programą ir po jos. Palyginus kontrolinės ir eksperimentinės grupės tiriamųjų pasiskirstymą pagal socialinių įgūdžių lygį prieš socialinio rengimo programą, patikimų skirtumų nebuvo. Tai rodo, kad tiriamosios grupės prieš eksperimentą buvo homogeniškos. Analizuodami kontrolinės grupės ir eksperimentinės socialinių įgūdžių rodiklius, nustatėme, kad per eksperimentinį laikotarpį

2 lentelė. LKKA socialinės psichologijos ir pedagogo etikos pratybų turinys

Socialinės psichologijos (III kursas)			Pedagogo etikos pratybos (IV kursas)	
Temos pavadinimas		Val. sk.	Temos pavadinimas	Val. sk.
1.	Savęs vertinimas. Savianalizė „Koks aš esu ir kokį įspūdį darau kitiems?“ Diskusija apie bendravimo ir bendradarbiavimo patirtį	2	Pedagoginių situacijų, atskleidžiančių pedagogo ekspresinius gebėjimus, sprendimas pagal metodinę medžiagą „Pedagoginės situacijos“	2
2.	Partneriško bendravimo ir bendradarbiavimo principų įsisąmoninimas, pasitikėjimo, kūrybiškumo atmosferos kūrimo modeliavimas	2	Pedagoginio poveikio būdų naudojimo sąlygos ir jų taikymas. Dalykinis žaidimas „Kūno kultūros mokytojas“	2
3.	Bendravimo ir bendradarbiavimo kliūčių suvokimas, bendravimo taisyklių įsisąmoninimas (videotreniruotė)	4	Sceninio bendravimo pratybos pagal mokyklos priemonę „Aktoriaus meistriškumo elementai pedagogo veikloje“	2
4.	Konfliktinių situacijų sprendimas, sprendimo būdų, elgesio strategijų konfliktinėse situacijose pasirinkimas	2	Pedagoginio meistriškumo tobulinimosi programos projekto rengimas, naudojantis metodikos priemone „Kūno kultūros mokytojau, tobulėk!“	4
5.	Efektyvaus klausymosi technikų suvokimas, grupinės diskusijos valdymas (videotreniruotė)	2	Vaidmeninis žaidimas „Pedagoginio konflikto sprendimas“	2
6.	Jausmų suvokimo ir supratimo pratybos	2	Pedagogo saviugdros pratybos	2
7.	Nerimo mažinimo ir pasitikėjimo savimi didinimo pratybos. Vienos autogeninės treniruotės metodikos išmokymas	2	Pedagogo etiketo ir takto normų įsisąmoninimas: situacijų modeliavimas ir jų analizė	2
Iš viso:		16	Iš viso:	16

3 lentelė. Sporto pedagogų socialinių įgūdžių lygio vertinimas (skaičiais)

Socialiniai įgūdžiai	Prieš programą ar po jos	Socialinių įgūdžių lygis			χ^2 reikšmė ir patikimumo lygmuo
		aukštas	vidutiniškas	žemas	
Emocinis ekspresyvumas	KG prieš	27	58	09	0,28; $p > 0,05$ 6,57; $p < 0,05$
	KG po	28	59	07	
	EG prieš	37	76	23	
	EG po	57	62	17	
Emocinis jautrumas	KG prieš	27	56	11	1,12; $p > 0,05$ 6,23; $p < 0,05$
	KG po	26	61	07	
	EG prieš	27	86	23	
	EG po	45	70	21	
Emocinė kontrolė	KG prieš	35	52	07	2,51; $p > 0,05$ 3,97; $p > 0,05$
	KG po	43	48	03	
	EG prieš	62	61	13	
	EG po	78	46	12	
Socialinis ekspresyvumas	KG prieš	32	51	11	2,62; $p > 0,05$ 6,07; $p < 0,05$
	KG po	37	52	05	
	EG prieš	66	59	11	
	EG po	86	41	09	
Socialinis jautrumas	KG prieš	38	48	08	1,46; $p > 0,05$ 6,76; $p < 0,05$
	KG po	41	49	04	
	EG prieš	74	56	06	
	EG po	91	44	01	
Socialinė kontrolė	KG prieš	39	47	08	0,75; $p > 0,05$ 1,05; $p > 0,05$
	KG po	41	48	05	
	EG prieš	75	56	05	
	EG po	82	51	03	

Paaiškinimai: KG – kontrolinė grupė, EG – eksperimentinė grupė

grupių rezultatai pakito nevienodai. Kontrolinėje grupėje nenustatyti statistiškai patikimi skirtumai pagal visus tiriamus socialinius įgūdžius (1 lentelė).

Palyginus eksperimentinės grupės socialinių įgūdžių lygį prieš programą ir po jos, nustatyta, kad statistiškai patikimai ($p < 0,05$) skiriasi būsimųjų sporto pedagogų šių socialinių įgūdžių lygis: emocinio ekspresyvumo, emocinio jautrumo, socialinio ekspresyvumo ir socialinio jautrumo – po socialinio rengimo šių įgūdžių lygis aukštesnis. Pavyzdžiui, galima paminėti, kad net dviejų trečdalių eksperimentinės grupės tiriamųjų socialinio ekspresyvumo ir socialinio jautrumo lygis yra aukštas.

Siekiant labiau pagrįsti, kad socialinio rengimo pratybos turėjo ženklų įtaką studentų socialinių įgūdžių lygiui, analizuota, taikant Stjudento t kriterijų ar statistiškai patikimai skiriasi įgūdžių lygio vidurkiai.

Palyginus būsimųjų sporto pedagogų socialinių įgūdžių lygio vidurkius (balais), galima teigti, kad po socialinio rengimo statistiškai patikimai ($p < 0,05$) aukštesnis šių socialinių įgūdžių lygis: emocinio ekspresyvumo, emocinio jautrumo, socialinio ekspresyvumo ir socialinio jautrumo (4 lentelė).

Rezultatai parodė, kad eksperimentinės grupės emocinio ekspresyvumo lygis pakito nuo

$3,32 \pm 0,76$ iki $4,09 \pm 0,64$ ($p < 0,05$). Tyrimas po socialinio rengimo (po ugdomojo eksperimento) atskleidė, kad eksperimento metu taikytos pedagoginio poveikio priemonės taip pat darė reikšmingą įtaką ($p < 0,05$) emocinio ir socialinio jautrumo lygio kaitai. Be to, reikia pažymėti, kad po eksperimento pakilo ir eksperimentinės grupės socialinio ekspresyvumo lygis nuo $3,11 \pm 0,52$ iki $3,98 \pm 0,82$ ($p < 0,05$), to negalima pasakyti apie kontrolinę grupę.

Tyrimo rezultatų aptarimas. Tyrimas leido įvertinti būsimųjų pedagogų socialinių įgūdžių ugdymo programos efektyvumą. Tyrimo duomenys leidžia daryti prielaidą, kad sporto pedagogams svarbu ne tik profesinis tobulėjimas, bet ir jų socialinių įgūdžių plėtotė. Tyrimo duomenis atitinka L. Rose-Krasnor (1997) tyrimo išvados, kad socialinių įgūdžių raiška nėra savaiminis padarinys, nes tik sisteminis ir organizuotas socialinis rengimas gali nulemti ženklus pokyčius. Tyrimo rezultatai parodė, kad nebuvo nustatyti statistiškai reikšmingi tik socialinės kontrolės ir emocinės kontrolės įgūdžių pokyčiai.

Šių pokyčių nebuvimą būtų galima sieti ir su socialinio rengimo pratybų trukme: galbūt socialinio rengimo pratybų apimtis laiko atžvilgiu turėtų būti didesnė. Ši prielaida būtų grindžiama tuo, kad socialinio rengimo pratybų tikslas –

4 lentelė. Kontrolinės ir eksperimentinės grupių socialinių įgūdžių lygio palyginimas ($M \pm \sigma$)

Grupės	EE	EJ	EK	SE	SJ	SK
Kontrolinė prieš programą po programos n = 94	3,53 ± 0,65 3,63 ± 0,88	2,15 ± 0,71 2,35 ± 0,54	2,42 ± 0,61 2,59 ± 0,82	3,15 ± 0,69 3,35 ± 0,76	3,40 ± 0,93 3,59 ± 0,64	3,31 ± 0,87 3,78 ± 0,68
Eksperimentinė prieš programą po programos n = 136	3,32 ± 0,76 4,09 ± 0,64*	2,14 ± 0,68 2,99 ± 0,77*	2,42 ± 0,65 2,68 ± 0,89	3,11 ± 0,52 3,98 ± 0,82*	3,56 ± 0,74 4,11 ± 0,81*	3,19 ± 0,81 3,43 ± 0,71

Paaškinimai: EE – emocinis ekspresyvumas, EJ – emocinis jautrumas, EK – emocinė kontrolė, SE – socialinis ekspresyvumas, SJ – socialinis jautrumas, SK – socialinė kontrolė.

* – statistiškai patikimi ($p < 0,05$) eksperimentinės grupės duomenų prieš socialinio rengimo programą ir po jos skirtumai

ne tik ugdyti ir įtvirtinti socialinius įgūdžius, bet ir eksperimentuoti, t. y. transformuoti, keisti elgesį, įsitikinimus ir vertybes. Socialinis rengimas efektyvus tik tada, kai sąveikos su kitais žmonėmis dėka per socialinio rengimo pratybas būsimasis pedagogas turi galimybę keisti savo įsitikinimus (mūsų atveju – keičia savo socialinių įgūdžių lygį ir jo suvokimą) arba, pasak V. Aramavičiūtės (2001), internalizuoja vertybes.

Gauti rezultatai leidžia pritarti Vakarų šalių autorių (R. Riggio, B. Throckmorton, S. DePaola, 1990; R. Harden, J. Crosby, 2000; E. DiTommaso, C. Brannen-McNulty, L. Ross, M. Burgess, 2002) pozicijai: kritiškai viską apmąstydamas per socialinio rengimo pratybas pedagogas identifikuoja ir patikrina savo elgesio prielaidas, kurios gali jam padėti sėkmingai veikti. Todėl galima teigti, kad aukštesiose mokyklose, skiriančiose daugiau dėmesio socialiniam rengimui, galima tikėtis aukštesnio pedagogų socialinių įgūdžių lygio. Pavyzdžiui, tyrimai (V. Kavaliauskienė, 2001) rodo, kad specialios socialinio rengimo programos (pedagoginio pašaukimo ugdymo programos) padeda studentams ne tik lavinti socialinius įgūdžius, bet ir skatina rinktis tobulinimosi būdą, formuoti savo pažiūras į būsimą darbą kaip į įprasminančią

gyvenimą, aiškios paskirties veiklą, galinčią duoti konkrečių rezultatų ir teikiančią pasitenkinimą.

Įgyvendinus psichologinių įgūdžių lavinimo programą, tyrimo hipotezė buvo patvirtinta – kryptingas psichologinių įgūdžių ugdymas daro įtaką jų lavėjimui. Vis dėlto dar reikia naujų tyrimų, kuriuose būtų analizuojama, kaip būsimieji pedagogai taiko eksperimento metu įgytus socialinius įgūdžius.

Išvados

1. Pasinaudojus χ^2 kriterijumi nustatyta, kad prieš socialinį rengimą ir po jo statistiškai patikimai ($p < 0,05$) skiriasi eksperimentinės grupės tiriamųjų pasiskirstymas pagal socialinių įgūdžių lygį: po socialinio rengimo ženklesnei eksperimentinės grupės tiriamųjų daliai būdingas aukštas socialinių įgūdžių lygis.

2. Palyginus eksperimentinės ir kontrolinės grupės tiriamųjų socialinių įgūdžių lygį prieš eksperimentą ir po jo, galima teigti, kad ženkliai ($p < 0,05$) pakilo eksperimentinės grupės šių socialinių įgūdžių lygis: emocinio ekspresyvumo, emocinio jautrumo, socialinio ekspresyvumo ir socialinio jautrumo.

LITERATŪRA

1. Aukštkalnytė D. Pedagoginė praktika kaip būsimų mokytojų bendravimo kompetencijos gerinimo prielaida // *Acta paedagogica Vilnensia*. 2001, Nr. 8, p. 205–215.

2. Aramavičiūtė V. Valia ir jos reikšmė vertybių internalizacijai // *Acta paedagogica Vilnensia*. 2001, Nr. 8, p. 98–103.

3. DiTommaso E., Brannen-McNulty C., Ross L., Burgess M. Attachment styles, social skills and loneliness in young adults // *Personality and Individual Differences*. 2002, no. 33, p. 1–10.

4. Gailienė D., Bulotaitė L., Sturlienė N. Aš myliu kiekvieną vaiką. Vilnius: Valstybės leidybos centras, 1996.

5. Harden R., Crosby J. AMEE Gaide No. 20: The good teacher is more than a lecturer – the twelve roles of the teacher // *Medical Teacher*. 2000, vol. 22, no. 4, p. 334–348.

6. Jackson H., Bruder J. Social Validation of Non-verbal Behaviors in Social Skills Training Programs for Adolescents // *International Journal of Clinical Child Psychology*. 1984, vol. 13, no. 2, p. 141–146.

7. Kavaliauskienė V. Pedagogų iš pašaukimo rengimo universitete perspektyva // *Acta paedagogica Vilnensia*. 2001, Nr. 8, p. 198–204.

8. Lekavičienė R. Socialinės kompetencijos vertinimo metodologijos modifikavimas. Daktaro disertacija. Kaunas: VDU, 2000.

9. Malinauskas R. Būsimųjų sporto pedagogų socialinės atsakomybės ypatumai socialinio rengimo požiūriu // Acta pedagogica Vilnensia. 2002, Nr. 9, p. 45–51.

10. Malinauskas R. Sporto pedagogų socialinių įgūdžių raida socialinio rengimo kontekste // Pedagogika. 2002, Nr. 9, p. 131–136.

11. Malinauskas R. Esminiai socialiniai įgūdžiai ir jų vertinimas (remiantis sporto pedagogų tyrimo duomenimis) // Ugdymo psichologija. 2002, Nr. 2.

12. Riggio R., Fridman H. Individual differences and cues to deception // Journal of Personality and Social Psychology. 1983, no. 45, p. 899–908.

13. Riggio R., Throckmorton B., DePaola S. Social skills and self esteem // Journal of Personality and Individual Differences. 1990, no. 15, p. 275–280.

14. Rose-Krasnor L. The nature of social competence: a theoretical review // Social-Development. 1997, no. 6 (1), p. 115–135.

15. Rosenthal R. (Ed.). Skill in non-verbal communication. Cambridge: Gunn and Hain, 1979.

THE INFLUENCE OF SOCIAL TRAINING ON THE SOCIAL SKILLS OF SPORT PEDAGOGUES

Romualdas Malinauskas

Summary

The factors of social skills of sport pedagogues are researched not sufficiently enough. The problem of the research work is that data, which would reveal the level of social skills of sport pedagogues, is still lacking. The objective of the work is to define the influence of social training on the social skills of sport pedagogues (basing on the experience of Lithuanian Academy of Physical Education). The subject of the research is the level of social skills of sport pedagogues. The research was based on questionnaire (24-item Social Skills Inventory). The Social Skills Inventory was generated after providing an exploratory survey at Lithuanian Academy of Physical Education. The Social Skills Inventory demonstrated internal validity and test–retest reliability. The experiment was performed from 1998 till 2002. The experiment was performed with 230 students of the Faculty of Sport Educology,

Lithuanian Academy of Physical Education, whom we divided in experimental group (136 students) and control group (94 students). In 1998 future sport pedagogues were tested. In 2002, the same investigation was repeated. The investigation was provided with the same students. With the help of χ^2 test it was proved that distribution of the students in experimental group below listed social skills differ statistically significant ($p < 0.05$) before experiment and after it according to emotional expressivity, emotional sensitivity, social expressivity, social sensitivity. By comparing evaluations of the level of social skills with t test, it is possible to assume that the level of social skills of sport pedagogues in experimental group differs statistically significant ($p < 0.05$) before experiment and after it according to emotional expressivity, emotional sensitivity, social expressivity, social sensitivity.

Gauta: 2003 03 10

Priimta: 2003 11 15